

Araştırma Makalesi

Yaygın Anksiyete Bozukluğunun İş Tatminine Etkisi

The Effect of Common Anxiety Disorder on Job Satisfaction

Özge TURHAN

Dr.Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi

Uygulamalı Bilimler Fakültesi / Elektronik Ticaret ve Yönetimi

oturhan@gelisim.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-5072-2712>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
13.09.2022	07.03.2023

Öz

Bu çalışmanın temel amacı; yaygın anksiyete bozukluğunun iş tatminine etkisini saptamaktır. Araştırmanın örneklem grubu; İstanbul il kapsamında çeşitli kurumlarda sektör farkı gözetilmeden beyaz ve mavi yakalı gönüllülerden oluşmaktadır. Araştırmanın evreninin tespitine yönelik İstanbul ilinde kayıtlı çalışan sayısı baz alınmıştır. En fazla işgücünün hizmet ve perakende sektöründe istihdam edildiği saptanmış olup örneklem grubu olarak seçilmiştir. Örneklem grubuna kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. 610 gönüllüden data toplanmıştır. Analizler 582 geçerli ankete uygulanmıştır. Hipotezler korelasyon ve regresyon analizleri vasıtasıyla doğrulanmıştır. Çalışmanın değişkenlerine yönelik gerçekleştirilen korelasyon analizine göre; iki değişken arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkinin negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Yani Yaygın Anksiyete Bozukluğunun iş tatminini düşürdüğü saptanmıştır. Bu etkileşimde yaygın anksiyete bozukluğunu dışsal doyumun daha fazla etkilediği saptanmıştır. Ayrıca demografik değişkenlere yönelik gerçekleştirilen analizlerde farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Davranış, Yaygın Anksiyete Bozukluğu, İş tatmini, İş doyumunu.

Abstract

The main purpose of this study; to determine the effect of generalized anxiety disorder on job satisfaction. The sample group of the research; it consists of white and blue-collar volunteers in various organisation within the province of Istanbul, regardless of the sector. In order to determine the population of the research, the number of registered employees in Istanbul was taken as a basis. It was determined that the most labor force was employed in the service and retail sectors and was chosen as the sample group. The sample group was reached by the convenience sampling method. Data were collected from 610 volunteers. Analyzes were applied to 582 valid questionnaires. The hypotheses were validated through correlation and regression analyses. According to the correlation analysis performed for the variables of the study; It was determined that there was a significant relationship between the two variables. This relationship was found to be negative and moderate. In other words, it has been determined that Generalized Anxiety Disorder reduces job satisfaction. In this interaction, it was determined that extrinsic satisfaction affects generalized anxiety disorder more. In addition, a difference was found in the analyzes performed for demographic variables.

Keywords: Organisational Behaviour, Organizational Behavior, Generalized Anxiety Disorder, Job satisfaction.

JEL Codes: M12, M19, M54

Önerilen Atf /Suggested Citation

Turhan, Ö., 2023 Yaygın Anksiyete Bozukluğunun İş Tatminine Etkisi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 529-544

GİRİŞ

Endüstri Devrimiyle birlik hayatımıza giren modernleşme ve kentleşme kavramı, birçok yeni olguyu da beraberinde hayatımıza katmıştır. Bunlardan bazıları kitle üretimi, bağımlı çalışma, standartlaşma, uzmanlaşma ve hatta sosyal refah kavramı da arasındadır. Yaşanan gelişmeler günlük hayatta ve çalışma yaşamında değişimi de beraberinde getirmiştir. Toplumun yaşama stillerindeki değişim örgütsel yapılarıdaki değişimi de tetiklemiştir. Sırasıyla klasik, neo-klasik, modern ve modern sonrası yönetim anlayışları benimsenmiştir. Her yönetim anlayışının sorunlara çözüm önerileri farklı olsa dahi her birinin kaygısı ve çözüm üretmek istedikleri hususun aynı olduğu bilinmektedir. Bu ortak kaygıları da işgörenleri nasıl daha verimli çalıştırabilecekleridir. Neo-Klasik Yönetim anlayışının belleklerden silinmeyen Hawthorne Araştırması örgütlerin vazgeçilmez unsurunun insan olduğunu gözler önüne sermiştir. Araştırma işgörenlerin nasıl daha verimli olabileceklerine odaklanmaktadır. Araştırmanın bulguları insanın bir bütün olduğunu belirterek, fizyolojisi ve psikolojisinin de verimliliğinde etkili olduğunu kanıtlamıştır. Bu bilimsel doğrular ışığında modern ve modern sonrası örgütler insan kaynakları yönetimine daha fazla önem vermişlerdir. Modern örgütler kişi-iş uyumuna, yetkinliğe ve kaliteye, etkili ve verimli işletmeler kurabilme ve bu işletmeleri sürekli rekabet edebilir kılmak adına başvurmaktadır. Modern örgütlerin başvurdukları bu değerler ve yöntemler zaman zaman bazı sorunlara da sebebiyet vermektedir. Araştırmalar; sürekli aynı işi aynı kalite ile çıktıya dönüştürme kaygısının bireylerde tükenmeye, yetkinliğe dayalı aynı işi tekrar tekrar yapmanın motivasyon düşüklüğüne sebebiyet verdiğini kanıtlamaktadır. Hatta bunların arasında işkoliklik, yabancılaşma, yalnızlaşma, depresyon ve kaygı bozukluğu gibi psikolojik kökenli rahatsızlıkların da yer aldığı bilinmektedir. Modernleşme, kentleşme, dijitalleşme gibi olgular kent insanlarını ve örgütlerini kimi konularda rahatlatmış olsa da bazı konularda da insanın doğasına aykırı hareket etmesinden ötürü sıkıntılar yaşamalarına sebebiyet vermektedir. İşletmenin insan kaynakları fonksiyonuna bu noktada büyük rol düşmektedir. İşgören ve işveren arasındaki uzlaştırıcı kimliğiyle en yetkin kişiyi örgütte istihdam edip, en etkili ve verimli şekilde çalışmasını sağlayan insan kaynakları departmanları, işgörenlerin kimi zaman fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıklar yaşayabileceği bilinciyle hareket edebilmeli ve bu farkındalığı departmanlar bazında yaygınlaştırmalıdır.

Bu çalışmada modern toplum insanının sıklıkla yaşadığı psikiyatrik bozukluğun çalışma yaşamına etkisi ele alınmaktadır. Alan yazında daha önce çalışılmamış bir konu olmasından ötürü önem teşkil etmektedir.

1. LİTERATÜR

Bu başlıkta çalışmanın değişkenlerine yönelik kavramsal açıklamalara yer verilmektedir. Kavramların alt boyutları, sebep ve sonuçları, son olarak da değişkenler arasındaki ilişki ayrıntılı şekilde incelenmektedir.

1.1. Yaygın Anksiyete Bozukluğu

Yaygın Anksiyete Bozukluğu (YAB), çok karşılaşılan bir anksiyete bozukluğudur. Halk sağlığı sorunu olarak da önemini korumakta olduğu vurgulanmaktadır.

Yaygın anksiyete bozukluğuna geçmeden önce çalışmada anksiyetenin tanımına yer verilerek daha anlaşılır kılınmak amaçlanmaktadır. Anksiyete; “yaygın olması ve süregelen özelliğiyle tanınmaktadır. Kısa süreli yaşanan endişe durumları bu başlık altında yer almamaktadır. Bu tür bozukluğa sahip kişiler, nedensiz bir endişe, kötü bir şey olacağı korkusu ve beklentisi içindedir. Yaşanan sıkıntı ve huzursuzluk duygusu dış etkenlerle açıklanamamakta, sıradan gündelik olaylar karşısında bile yoğun bir anksiyete yaşanmaktadır” (Tükel, 2009: 66).

“YAB’nin diğer psikiyatrik hastalıklardan ayırıcı tanısını yapmanın çoğunlukla kolay olamaması, bu hastalığın sıklık ve yaygınlığının tespitini de güçleştirebilmektedir. YAB’nun yaşam boyu yaygınlığı genel popülasyonda yaklaşık % 5-6’dır. YAB, diğer anksiyete bozukluklarına göre daha ileri yaşta başlar. Çoğu olguda 35-45 yaş arasında ortaya çıktığı, yaşlı popülasyonda da 55-85 yaş arasında en sık görüldüğü bildirilmiştir” (Tükel, 2009: 66). Ayrıca; epidemiyolojik araştırmalarda, erkek/kadın oranı yaklaşık 2/3 olarak bildirilmiştir.

Yaygın Anksiyete Bozukluğunda kaygı belirtileri akut panik ataklarında görüldüğü kadar şiddetli değildir. Daha çok kronik seyirli, zaman zaman şiddetlenen, kimi zaman da iyice hafifleyen bir endişe

ve kaygı söz konusudur (Güleç, 2009: 24). Anksiyete, ayaktan hekime başvuran hastalar içinde en sık ve yaygın olarak görülen bir belirti olarak tanımlanmaktadır. Bu bozukluk yaşamı tehdit eden durumlarda görülebilecek olan normal korkudan ya da anksiyete belirtileri ile ortaya çıkan uyum bozukluklarından ayırt edilmelidir (Güleç, 2009: 24). Bazı tiroid bozuklukları ve kalp kapakçıklarındaki sarkma (mitral valv prolapsusu) gibi kimi fiziksel ve özellikle de endokrin bozukluklar bu belirtilerle benzerlik gösterebilmektedir.

DSM-5' e göre yaygın kaygı (anksiyete) bozukluğu en az altı aylık bir sürenin çoğu gününde, bir takım olaylar ya da etkinliklerle ilgili olarak, denetlenmekte güçlük çekilen aşırı bir kaygı ve kuruntu duymanın (üzülüp durmanın) tanı almada kıstas olduğunu belirtmektedir. Yanı sıra altı adet belirtiden en az üçünün olmasının tanı koymada yeterli olduğu görüşü vurgulamaktadır. Bu altı belirti arasında dinginleşememe (huzursuzluk), kolay yorulma, odaklanmakta güçlük çekme, kolay kızma, kas gerginliği ve uyku bozukluğu yer almaktadır (DSM-5, 2016:28).

Tedavide de mutlak bir gereklilik yoksa psikiyatrik ilaçlardan sakınılmalıdır. Kullanmak gerekirse dikkatlice ve titizlikle ilaç seçilmeli ve kısa süreler için verilmelidir. Psikoterapilerin değişik türlerinden uygun olanını seçmek daha gerçekçi ve yararlı olacaktır görüşü savunulmaktadır (Güleç, 2009: 24).

Tüm anksiyete bozuklukları ve depresyon ele alındığında, prognozu en kötü olan bozukluk YAB'dur (Kessler, DuPont, Berglund and Wittchen, 1999). "YAB başlangıç yaşlarının erken olması, sosyal işlevsellik, kariyer planlaması, eğitim hayatı gibi alanları da etkilemektedir. YAB, üretkenlikte azalma ve sağlık hizmetlerinin artmış kullanımı nedeniyle, hem devlete hem topluma hem de bireye ciddi ekonomik yükler getirmektedir" (Balcıoğlu ve Ünsalver, 2014:117). Bu nedenle kavramın çalışma hayatına etkisine yönelik bir değişken seçilmiştir. Bu değişken de iş tatminidir.

1.2. İş Tatmini

İş tatmini(doyumu); 20. Yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren çalışılan bir konudur. İlk çalışmalar Hawthorne Araştırmalarına dayanmaktadır. Daha sonra Herzberg'in Çift Faktör Teorisi iş tatmini konusunu incelemiştir. Günümüzde örgütsel davranış alanında en çok araştırılan kavramlar arasındadır (Zencirkıran ve Keser, 2018:102-103). En basit şekilde kavram; bireyin işine gösterdiği yaygın tutum olarak tanımlanabilmektedir. Landy, iş tatminini " işe ait bireysel değerlendirme sonucu ortaya çıkan, duygusal durum" şeklinde tanımlamaktadır (Zencirkıran ve Keser, 2018:103). Kavram, iki alt boyut içermektedir. Birinci alt boyut içsel doyumdur. Bu boyut takdir edilme, başarı veya tanınma, sorumlu davranma ve terfiye bağlı görev değişikliği gibi işin içsel niteliğine ilişkin tatmini tanımlamaktadır. Diğer boyut da dışsal doyumdur. Örgütlerin geleceğe yönelik planları ve yönetim şekli, denetim mekanizmasının işleyiş biçimi, yöneticiler ve üstlerin astlarıyla ilişkisi, çalışma şartları, maaş-ücret gibi icra edilen işin çevresiyle ilişkili hususları anlatan doyumdur (Aşkun Çelik ve Telman, 2013:160).

Bu çalışmada yer verilen değişkenlere ait literatür incelenmiş ve ayrıntıları dikkate alındığında yaygın anksiyete bozukluğunun kişinin yaşamını olumsuz etkilediği ve hayat kalitesini düşürdüğü anlaşılmaktadır. Hatta eğitim hayatındaki başarısızlıklara sebep olabileceği, kariyer planlamasında olası olumsuzlukları beraberinde getirebileceği vurgulanmaktadır. Hawthorne araştırmalarıyla birlikte anlaşılan insan bir bütündür yaklaşımdan yola çıkarak, kişinin günlük yaşamında aldığı bu psikiyatrik tanının iş yaşamına yansımalarının incelenebilmesi adına bu çalışma tasarlanmıştır.

1.3. Yaygın Anksiyete Bozukluğu ile İş Tatmini Arasındaki İlişki

Yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) yaşam olaylarına tepki olarak ortaya çıkan, nedeni belirsiz bir endişe, kötü bir şeyler olacağı korku ve beklentisi içinde olma halidir. Yaşanan sıkıntı ve huzursuzluk duygusu dış etkenlerle açıklanamamakta, sıradan gündelik olaylar karşısında bile yoğun bir anksiyete yaşanmaktadır. Anksiyetenin ısrarlı ve yoğunluğu, işlevselliği olumsuz etkileyerek önemli oranda bir yeti yitimine neden olabilmektedir (Tükel, 2009:66). Ayrıca YAB'nun, diğer anksiyete bozukluklarına göre daha ileri yaşta başladığı belirtilmektedir. Çoğu olguda 35-45 yaş arasında ortaya çıktığı, yaşlı olarak nitelendirilebilecek grupta da 55-85 yaş en sık görüldüğü referans aralık olarak bildirilmiştir (Tükel, 2009:66). Yeti yitimi bu rahatsızlıkta önemle üzerinde durulan bir husustur. Yeti yitimi; kişinin duyumsamasını, hareket ve etkinliklerini olumsuz olarak etkileyen fiziksel ya da zihinsel durum olarak açıklanmaktadır. Yeti yitimi yaşayan bir işgörenin çalışma hayatında sıkıntılar yaşaması olasıdır. Mavi ya da beyaz yakalı bir işgörenin işlerini etkili ve verimli şekilde yapabilmesini olumsuz etkilemesi

olasılığı akla gelmektedir. İnisiyatif kullanılması gerekli konularda yöneticilerde problem doğurması ya da üretim hattında çalışan bir mavi yakalının rutin işini bile eksik, hatalı tamamlamasına sebep olabilmektedir. Ayrıca yoğun olarak görülme yaş aralığı incelendiğinde aktif çalışma yaş aralığını kapsadığı, etkin ve verimli mesai harcanacak bir döneme denk geldiği yorumunu yapabiliriz. YAB'nun klinik özellikleri incelendiğinde de kas gerginliği, uyku bozuklukları, el becerilerini bozabilecek düzeyde el titremesi, yoğun baş ağrısı, terleme, görmede bulanıklık, baş dönmesi gibi belirtileri vurgulanmaktadır (DSM-5, 2016:28-29). Belirtilen özellikleri yaşayan bir bireyin çalışma hayatında zorluklar yaşayacağını tahmin etmek güç değildir. Ayrıca, işgörenlerin iş kazalarına maruz kalmasına da neden olabileceği unutulmamalıdır. Hatta yüksek riskli işlerde ölümle sonuçlanabilecek dikkat problemlerine sebep olabildiği belirtilmektedir. YAB'nun; kişinin yaşam kalitesi ve doyumunu etkileyen olumsuz özellikleri olduğu görülmektedir. "İnsan bir bütündür" yaklaşımını alana kazandıran Hawthorne Araştırmalarından yola çıkarak, bireyin günlük yaşantısında YAB yaşamasının iş yaşamına da olumsuz etkileri olacağı ve bu etkilerin özellikle işgören performansına ve iş tatminine olumsuz yansıtacağı görüşü doğrultusunda bu çalışma tasarlanmıştır. "Çağlar boyu insanlar, psikolojik sağlık ile ilgili yetersiz bilgilere sahip olduklarından davranış bozukluklarına karşı korku geliştirmişler ve böylece bu tip insanlar hakkında yanlış inançlar oluşturmuşlardır" (Aytaç, Dursun ve Yıldız Bağdoğan, 2020:260). Emek sermaye döngüsünde arzulanan hedef; yüksek performans ve yüksek verimlilik. Ancak bu iki konu da işgörenlerin pozitif psikolojisine yani psikolojik ve fizyolojik iyi oluşuna dayanmaktadır. Psikolojik sağlık, insanın bireysel ve toplumsal yaşantısında beden sağlığı kadar önemli bir yer tutmaktadır. Bugüne kadar psikolojik sağlığın tanımlanmasında çeşitli nitelikler vurgulanmış olmasına rağmen bunlar yetersiz atfedilmiştir. Ancak yer verilen özellikler ve halen psikolojik sağlığı yerinde olarak belirtilen kişiler için şu nitelikler sıralanmaktadır. Gerçekleri net biçimde algılayabilme, kendisiyle barışık, diğer insanlara ve olaylara karşı ilgi duyabilen, üretken olabilen, başkalarına ve kendine güven duyan, kendini gerçekleştirebilmiş, özerk olan, kendini kabul ettiren, esnek davranabilen, mantıklı olan ve strese direnebilme gibi kişisel özelliklerdir (Aytaç, Dursun ve Yıldız Bağdoğan, 2020:261). Ancak bu kıstaslar toplumdan topluma hatta kişiden kişiye değişmektedir. Tam anlamıyla psikolojik olarak sağlıklı olma halini tanımlamanın güç olduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Özellikler incelendiğinde YAB tanısı alan bireylerin bu özelliklerin çoğundan yoksun olduğu anlaşılmaktadır. DSM-5 tanı kriterleri ve çalışma yaşamının zorlukları birlikte değerlendirildiğinde tanı alan bireylerin çalışma yaşamında zorluklar yaşayabileceği tahmin edilmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda ulaşılabilen ulusal ve uluslararası çalışmalarda belirtildiği gibi iş tatmini yüksek bireylerin psikolojik iyi oluşlarının da yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu çalışma da YAB tanısı alan ve almayan bireylerin iş tatminlerinin tespitine yönelik gerçekleştirilmiştir. İş tatmini modern örgütler tarafından önemsenen bir kavramdır. İşletmeler fayda maksimizasyonu ve kâr maksimizasyonu sağlamak için kurulmuşlardır. Bu amaç ve hedeflerine işgörenlerinin yüksek performansı ve verimlilikleri vasıtasıyla ulaşırlar. Ancak performanslarına olumsuz etkisi olduğu belirtilen YAB'nin etkisinin sınanması adına bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

2. Yöntem

Bu başlık altında; araştırmanın amacı, kapsamı ve kısıtları hakkında ayrıntılı bilgiler paylaşılmaktadır. Çalışmanın modeline yönelik açıklamalara, hipotezlere ve örnekleme ait verilere de yer verilmektedir. Ayrıca çalışmanın veri sağlama aşamasında kullanılan ölçekler hakkında da bilgi paylaşımı bu başlık altında sunulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı yaygın anksiyete bozukluğunun iş tatminine etkisini tespit etmektir. Araştırmanın kapsamı yaygın anksiyete bozukluğu tanısı almış ya da almamış, aktif çalışma yaşamının içinde olan işgörenlerin iş tatminlerinin ölçümlenebilmesini ve iki kavramının birbirlerine etkisini ele almaktadır. Bu sebeple iş tatminini etkileyen diğer hususlar kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmanın kısıtı, gönüllülerin kişisel beyanına dayalı olarak gerçekleştirilmesidir.

Araştırmaya başlamadan önce İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (25/02/2022, No:2022/05). Ölçekler gönüllü katılımcılara elektronik uygulanmıştır. Aydınlatılmış onam formu çalışmanın ilk sayfasında verilerek katılımcıların onayı alınmıştır.

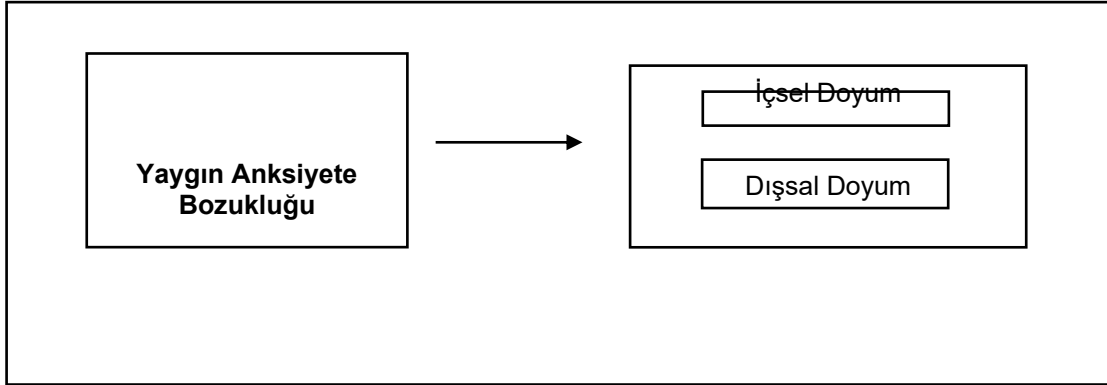
2.1. Hipotezler ve Model

H₁: Yaygın anksiyete bozukluğunun iş tatminine etkisi vardır.

H_{1a}: Yaygın anksiyete bozukluğunun içsel doyuma etkisi vardır.

H_{1b}: Yaygın anksiyete bozukluğunun dışsal doyuma etkisi vardır.

H₂: Demografik değişkenlere göre bağımlı ve bağımsız değişkenler farklılaşmaktadır.

Şekil 1: Çalışmanın Modeli

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreninin tespitine yönelik TÜİK verileri incelenmiştir. 2022 İstanbul “işgücü piyasası analizi” raporuna göre, 2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında ilimizde 29.771 işletme için veri derlenmiştir. Bu işletmeler 20 ve daha fazla çalışanı olan işletmeler olup il genelinde toplam 17 sektör 2 araştırma kapsamında yer almaktadır. İstanbul ilinde 20+ istihdamlı işletmeler için toplam çalışan sayısı 3.057.458 olarak tespit edilmiştir. Cinsiyet bazında ise 2.026.405 çalışan erkeklerden, 1.031.054 çalışan ise kadınlardan oluşmaktadır. Çalışma hayatına yönelik bu rapor göz önünde bulundurularak hizmet ve perakende sektöründen veriler toplanmıştır. Araştırmanın örneklem grubu; İstanbul il kapsamında çeşitli kurumlarda sektör farkı gözlemlenmeden beyaz ve mavi yakalı gönüllülerden oluşmaktadır. “Gürbüz ve Şahin; 10 milyon kişilik evren için 384 örneklem büyüklüğünün yeterli olacağı görüşünü belirtmişlerdir”. (Gürbüz ve Şahin, 2016: 132). Bu açıklamalar göz önünde bulundurularak kolayda örnekleme vasıtasıyla 610 gönüllüye anket gönderilmiştir. Analizler için uygun büyüklük şartının sağlandığı doğrulanmıştır. Anketlerden 28 âdeti uç veri barındırdığından araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma 582 geçerli anket vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama evresinde tasarlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Ankette önce, demografik değişkenlere yer verilmiştir. Bu değişkenler arasında; cinsiyet, yaş, eğitim derecesinin belirlenmesine yönelik ifadeler yer almaktadır. Bu çalışmada ankete katılan herkes gönüllük esaslı veri sağlamıştır. İnsandan veri toplama içermesinden ötürü gerekli etik izinler alındıktan sonra, kişilerin açık rızaları alınarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Anketlerin kolay ve hızlı yanıtlandırılmasını kolaylaştırmak adına elektronik ortamda e-posta olarak paylaşılmıştır. Verilerin gizli tutulacağı ve bilimsel maksat haricinde kullanılmayacağı bilgilendirmesi katılımcılara yapılmıştır. Veri toplamaya yönelik tasarlanan anketin ikinci kısmında da bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik ölçeklere yer verilmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkenine yönelik veriler “Yaygın Anksiyete Bozukluğu Ölçeği” (YAB-7) vasıtasıyla sağlanmıştır. Anksiyete Ölçeği (YAB-7) Spitzer, Kroenke ve Löwe tarafından DSM-IV-TR ölçütlerine uygun geliştirilmiştir. Ölçek kısa ve kendini değerlendirme yani; öz bildirimle doldurulan bir testtir. Ölçek son 2 haftaya yönelik yaşantıları değerlendiren 7 maddeli dördümlük likert şeklinde hazırlanmıştır. Likert ölçeği 0-3 arasında; 0=hiç, 1=Birçok gün, 2=günlerin yarısından fazlasında, 3=hemen hemen her gün şeklinde hazırlanmıştır ve kâğıt-kalem tipi bir ölçektir. Ölçekten edinilen toplam puanlar 5, 10 ve 15 sırasıyla hafif, orta ve ciddi anksiyete için kesme noktaları olarak saptanmıştır. Bu ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği çalışması, Konkan, Şenormancı, Güçlü, Aydın ve Sungur tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkeni “İş Tatminine” yönelik ölçümler “Minnesota İş Tatmin (doyum) ölçeği vasıtasıyla sağlanmıştır. Ölçek en yaygın iş tatmin ölçeği olmasından ötürü tercih edilmiştir. Orijinal ölçek; Weiss ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir”. (Weiss, Dawis, England ve Lofquist, 1967) İki alt boyutlu tasarlanmış olup bunların tespitine yönelik 20 soru içermektedir. Türkçe uyarlaması Özdayı (Özdayı, 1991: 237-251) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya yönelik verilerin analizlerine geçmeden önce ölçeklerin güvenilirliğine ve geçerliliğine yönelik bir grup test gerçekleştirilmiştir.

Yaygın Anksiyete Bozukluğu (YAB-7) ölçeğinin; [KMO=.869; $X^2(21) = 3169.995$, $p<0.001$]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu $p<0,001$ bulunduğundan, ölçeğin ifadeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. KMO uygunluk testi ardından, faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yaygın Anksiyete Bozukluğu (YAB-7) ölçeğinin kümülatif varyansının 65,337 ve tek alt boyuttan oluştuğu saptanmıştır. 0,70 ve üstü Cronbach's Alpha değeri güvenilir olarak kabul edilmektedir. Araştırmada kullanılan Yaygın Anksiyete Bozukluğu ölçeğinin değeri .905 olarak saptanmıştır. Ölçeğin güvenilir olduğu gerçekleştirilen analizler aracılığıyla kontrol edilmiştir.

Çalışmanın ikinci ölçeği olan bağımlı değişkene yönelik veri sağlayan İş tatmini ölçeğinin [KMO= .610; $X^2(55) = 7481.309$, $p<0.001$]. Bartlett Küresellik testi $p<0,001$ bulunduğundan, ölçeğin ifadeleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Uygunluk testi sonrası, gerçekleştirilen faktör analizine göre İş tatmini ölçeğinin kümülatif varyansının 72.338 ve 2 alt boyuttan meydana geldiği saptanmıştır. Çalışmada ölçeğin Cronbach's Alpha değeri .912 olduğundan ölçeğin güvenilir olduğu da tespit edilmiştir.

Gerçekleştirilen analizler vasıtasıyla her iki ölçeğinde geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilip, kabul edilmiştir. Yapılan bu uygunluk testlerinin ardından araştırmanın amacına yönelik geliştirilen hipotezlere yönelik testler gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Hipotezlerin doğrulanmasına yönelik korelasyon ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Alt boyutlar bazında normallik testi uygulanarak, George ve Mallery (2010) “çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2” referans değerlerin arasında değerlerle temsil edildiği örneklerde şartlar sağlanır referansı alınarak, ayrıca Tabachnick ve Fidell, (2015) “Büyük örneklerde, bir değişkende manidar olarak bulunan çarpıklık, normallikten hissedilir oranda sapma gösterme eğiliminde olmayacağı bilgisi de göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca; analizlerde çok fazla bir etkiye neden olmayacağı da bilinmektedir. Aynı zamanda büyük örneklerde, basıklığın sıfırdan uzaklaşmasının etkisi de azalmakta olduğu yine vurgulanan bilgiler arasındadır. Negatif basıklıkta örneklem büyüklüğü 200’den fazla olduğunda tehdit ortadan kaybolmaya başlamakta olduğu da özellikle vurgulanmıştır”.

Yaygın Anksiyete Bozukluğu [0.33, -1.347], İçsel doyum [134, -1.394], Dışsal doyum [-.717, -.149], genel doyum [-.378, -.870] olarak tespit edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde normal dağılım şartını sağladığı ve analizlerin parametrik testler aracılığıyla gerçekleştirilebileceği tespit edilmiştir. Çoklu doğrusallık (multicollinearity) probleminin azaltılması adına standart z-puanlar kullanılmıştır” (Baron ve Kenny, 1986: 1173-1182).

Çalışmaya gönüllülük sağlayan işgörenlerin demografik özelliklere göre dağılımlarını incelediğimizde, gönüllülerin en fazla kadın 357 kişi ile (% 60) temsil edildiği görülmektedir. 237 kişi ile de (%40) erkek katılımcıların yer aldığı görülmektedir. Yaş durumuna göre katılımcıları incelediğimizde en fazla temsilen 243 (%41.8) kişi ile 26-35 yaş dilimine denk gelen genç işgören olarak adlandırabileceğimiz kimselerin olduğu anlaşılmaktadır. En az katılımcının denk geldiği dilim ise; 46-55 yaş grubu olduğu 32 kişi ile (%5.5) temsil edildiği saptanmıştır. Bir başka demografik özellik olan eğitim durumuna baktığımızda; en fazla temsilen 240 kişi (%41.2) ile lisansüstü eğitim derecesi olduğu ve en az temsilen 71 kişi ile (% 12.2) lise eğitim derecesi olduğu görülmektedir. Medeni duruma göre katılımcıları incelediğimizde ise; 308 kişi (%52.9) ile evli bireylerin en fazla temsil edildiği, 274 kişi ile (%47.1) bekar grubun temsil edildiği görülmektedir. Çalışılan pozisyona baktığımızda da; 375 kişi ile (%64.4) en fazla beyaz yakalı ve 207 kişi ile de (%35.6) mavi yakalı işgörenin katılım sağladığı saptanmıştır. Son olarak incelenen demografik özellik ise toplam kıdemdir. İşgörenlerin kıdemlerine bakıldığında 238 kişi (%40.9) 15 ve daha üstü yıl çalışma hayatında olan bireylerin temsil edildiği ve en az temsilen 10-

12 yıl aralığında kıdeme sahip işgörenlerin olduğu saptanmıştır. Özetle; çalışmaya gönüllük yapan kişilerin kadın, nispeten genç, eğitim seviyesi yüksek, evli, beyaz yakalı ve kıdemi fazla diye nitelendirebileceğimiz kişilerin yoğunlukta olduğu bir örneklem grubundan oluştuğu yorumlanabilmektedir.

Tablo 1. Betimsel İstatistikler ve Korelasyon Analizi

DEĞİŞKENLER	ORT.	SS	1	2	3	4
1. Yaygın Anksiyete Bozukluğu	1.83	.521	1			
2. İçsel Doyum Boyutu	2.85	.918	-.648**	1		
3. Dışsal Doyum Boyut	3.01	.835	-.687**	.569	1	
4. Genel Doyum	2.92	.781	-.749**	.917**	.850**	1

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu).

Çalışmaya katılan gönüllü işgörenlerin; yaygın anksiyete bozukluğu yaşamı oranının “düşük aralığında” olduğunu ortalamaları incelediğimizde görmekteyiz. İşgörenlerin iş tatmini yaşama oranlarına bakıldığında dışsal doyum oranlarının içsel doyumdan daha fazla olduğu saptanmıştır. İçsel ve dışsal tatmin oranlarının düşüğe yakın orta çıkmasının sebebini de yaşadıkları anksiyetik durumla açıklanabilmektedir. Genel doyumlarının ortalamaları bu durumu açıklamaktadır. Standart sapma değerinin küçüldüğü tespit edildiğinde katılımcıların faktörler açısından mutabık olduğu sonucuna varılır. Çalışmanın değerlerine bakıldığında; mutabakat sağlanamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca; ortalamaların orta, standart sapmaların da nispeten yüksek olması çalışmaya katılan gönüllülerin farklı işletmelerde ve farklı faaliyet kollarında çalışan mavi ve beyaz yakalı farklılığının da olduğu; görüş farklılıklarının bu çeşitlilikten kaynaklanmış olabileceği yorumu yapılabilir. Bir başka yorum olarak da işgörenlerin kendileri hakkında olumsuz bilgi paylaşmaktan çekinmesi ve kendilerini saklama istekleri akıllara gelmektedir. Yani örgütlerde psikolojik kökenli rahatsızlık yaşayan ve halen aktif çalışma yaşamında olan bireyler mevcuttur. Bu bireylerin yaşadıkları bu olumsuz durum kendilerinde hayattan zevk almama ve genel bir memnuniyetsizlik yaratmaktadır. Literatürde bu savı destekleyen çalışmalar mevcuttur. Bu durum çalışma hayatına da farklılaşmamaktadır. Çalışma hayatına da olumsuz yansımaktadır ki bunu iş tatminsizliği ya da düşüklüğü olarak nitelendirebiliriz.

Çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine yönelik gerçekleştirilen korelasyon analizine göre; iki değişken arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçları alt boyutlar bazında incelendiğinde; yaygın anksiyete bozukluğu ile içsel doyum ($r = -.648$, $p < 0.01$) değişkeni arasında negatif yönlü, iyi ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Dışsal doyum ($r = -.687$, $p < 0.01$) ile arasındaki ilişki incelendiğinde de negatif yönlü, iyi ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. İş tatmini ile ilişkisinin daha iyi yorulanması adına içsel ve dışsal doyum boyutlarının birlikte ele alındığı genel doyum ile ilişkisinin de yorumlanabilmesi adına korelasyon analizinde bu boyutta eklenmiştir. Bulgular incelendiğinde yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) ile genel doyum ($r = -.749$, $p < 0.01$) arasında da negatif yönlü, anlamlı mükemmel yakın ilişki saptanmıştır. İş tatmininin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; içsel alt boyut ile dışsal alt boyut arasında ($r = .569$, $p < 0.01$) pozitif yönlü, orta ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Genel doyum ile dışsal doyum arasında ($r = .850$, $p < 0.01$) da pozitif yönlü ve iyi, anlamlı ilişki tespit edilmiştir. İçsel doyum ile ilişkisi de tıpkı diğer alt boyut gibi ($r = .917$, $p < 0.01$) pozitif, anlamlı ve mükemmel olarak saptanmıştır. Özetle; yaygın anksiyete bozukluğunun iş doyumunu düşürdüğü tespit edilmiştir.

Araştırmanın hipotezlerine yönelik derinlemesine inceleme gerçekleştirmek adına alt boyutlar bazında regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2: Regresyon Analizi (Yaygın Anksiyete Bozukluğunun İş Tatminine Etkisi)

İş Tatmini				
Bağımsız Değişken	β	t	p	
Yaygın Anksiyete Bozukluğu	-.749	-27.206	.000	
$R = .749$	$R^2 = .561$	Adjusted $R^2 = .560$	$F = 740.147$	$p = .000$

Araştırmanın hipotezlerinin sınanmasına yönelik gerçekleştirilen regresyon analizi (Tablo 2) sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır. “ R^2 değeri ise bağımlı değişkendeki (İş Tatmini) değişimin ne kadarının bağımsız değişken (Yaygın Anksiyete Bozukluğu) tarafından açıklandığını kanıtlamaktadır” (Gürbüz ve Şahin, 2016: 275).

Bulgulara göre İş tatminindeki % 56.1’lik değişimin bağımsız değişkene bağlı olduğu saptanmıştır. “Düzeltilmiş R^2 değeri bağımlı değişkendeki (İş Tatmini) varyansın ne kadarının bağımsız değişkenler (Yaygın Anksiyete Bozukluğu) aracılığıyla açıklandığını göstermektedir. “Modelin anlamlılık değeri (Sig.) 0.05 değerinden ne kadar küçük ise, regresyon modelinin bağımlı değişkendeki varyansın o kadar iyi açıklandığı” (Gürbüz ve Şahin, 2016: 275) görüşü temel alınarak, regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p = .000$).

Regresyon analiz sonucu; bağımlı değişken (İş Tatmini) ile bağımsız değişken (Yaygın Anksiyete Bozukluğu) arasında anlamlı ilişki ve etki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2’deki β değeri incelendiğinde bağımsız değişkenin etkisi olduğu görülmektedir. Yani bu etkileşimde genel doyum alt boyutunun etki gücü saptanmıştır. Bulgular incelendiğinde genel doyum alt boyutunun etki gücünün % 74.9 olduğu tespit edilmiştir. Sebep sonuç ilişkisini açıklamayı amaçlayan regresyon analizi, iki değişken arasında negatif yönlü etkileşim olduğunu kanıtlamaktadır. Yani, Yaygın anksiyete bozukluğu arttıkça, iş tatmini düşmektedir sonucunu uygulanan analiz kanıtlamaktadır.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında anlamlı ilişki ve etkileşim olduğu tespit edilmiştir. H_1 hipotezinin desteklendiği saptanmış olup, hipotez kabul edilmiştir. (H_1 Kabul)

Yaygın Anksiyete bozukluğu ile iş tatmini arasındaki etkileşimin ayrıntılarının saptanmasına yönelik alt boyutlar bazında analizler gerçekleştirilmiştir. Tablo 3 aracılığıyla içsel doyuma bağımsız değişkenin etkisi paylaşılmaktadır.

Tablo 3. Regresyon Analizi (Yaygın Anksiyete Bozukluğu ile İçsel Doyum Alt Boyutunun Etkileşimi)

İş Tatmini (İçsel Doyum)				
Bağımsız Değişken	β	t	p	
Yaygın Anksiyete Bozukluğu	-.648	-20.489	.000	
$R = .648$	$R^2 = .420$	Adjusted $R^2 = .419$	$F = 419.818$	$p = .000$

Regresyon analiz sonucu; İş tatmini- içsel doyum ile yaygın anksiyete bozukluğu arasında anlamlı ilişki ve etkileşim olduğu saptanmıştır.

Tablo 3’deki β değerleri incelendiğinde içsel doyuma yaygın anksiyete bozukluğunun etki gücü olan bir bağımsız değişken olduğu saptanmıştır. Bulgular incelendiğinde yaygın anksiyete bozukluğunun etki gücünün % 64.8 olduğu tespit edilmiştir.

Bulgulara göre içsel doyumdaki % 42.0’lık değişimin bağımsız değişkene bağlı olduğu saptanmıştır. Yaygın anksiyete bozukluğu ile iş tatmininin alt boyutları arasında anlamlı ilişki ve etkileşim olduğu bulgulanmıştır. Analizler sonucunda H_{1a} hipotezinin desteklendiği saptanmış olup, hipotez kabul edilmiştir. (H_{1a} Kabul)

Tablo 4. Regresyon Analizi (Yaygın Anksiyete Bozukluğu ile Dışsal Doyum Alt Boyutunun Etkileşimi)

İş Tatmini (Dışsal Doyum)				
Bağımsız Değişken	β	t	p	
Yaygın Anksiyete Bozukluğu	-.687	-22.777	.000	
R= .687	R ² =.472	Adjusted R ² = . 471	F= 518.797	p= .000

Regresyon analiz sonucu; bağımlı değişken (İş tatmini- dışsal doyum) ile bağımsız değişken (yaygın anksiyete bozukluğu) arasında etkileşim olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3’ deki β değerlerine göre; dışsal doyuma yaygın anksiyete bozukluğunun etki gücü olan bir bağımsız değişken olduğu saptanmıştır. Değerler incelendiğinde yaygın anksiyete bozukluğunun etki gücünün % 68.7 olduğu görülmektedir

Bulgulara göre içsel doyumdaki % 47.2’lik değişimin bağımsız değişkene bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular; Dışsal doyum ile yaygın anksiyete arasında etkileşim olduğunu kanıtlamaktadır. Değerlere göre H_{1b} hipotezinin desteklendiği saptanmış olup, hipotez kabul edilmiştir. (H_{1b} Kabul)

Gerçekleştirilen regresyon analizleri sonucunda, bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasında anlamlı ilişki ve etkileşim olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu etkileşim alt boyutlar bazında incelendiğinde yaygın anksiyete bozukluğunun iş tatmininin alt boyutundan dışsal doyumunu etkileme gücü açısından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Araştırmanın ikinci hipotezinin sınanmasına yönelik demografik değişkenlere fark testleri (t -test ve Anova) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi (Anova) ve çoklu karşılaştırma testleri (post-hoc) (Tukey, Scheffe ve Tamhane) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Demografik değişkenlerden “cinsiyete” göre gerçekleştirilen fark analizleri; yaşanan yaygın anksiyete bozukluğunun farklılık göstermediğini, [t (582) = -1,474, p=.141] genel doyum alt boyutunda da [t (582) = .740, p=.460] farklılık göstermediğini kanıtlamaktadır. İçsel doyum boyutunda bulgular incelendiğinde, [t (582) = - 3.119, p=.002] olduğu ve farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortalamalar karşılaştırıldığında da erkek işgörenlerin en çok içsel doyum yaşadığı saptanmıştır ($\bar{X}$:2.99 SS: .84493). Dışsal doyum alt boyutunda da farklılık tespit edilmiştir [t (582) = 5.339, p=.000]. Dışsal doyumun da en çok kadın işgörenler tarafından yaşandığı ortalamalar incelendiğinde tespit edilmiştir ($\bar{X}$:3.17 SS: .67340). Cinsiyete göre yaygın anksiyete bozukluğu farklılık göstermemiştir. İş tatmini değişkeninin cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

“Medeni duruma” göre gerçekleştirilen fark analizleri; yaşanan yaygın anksiyete bozukluğunun farklılık gösterdiğini, [t (582) = 5. 499, p=.000] ve ortalamalar incelendiğinde ($\bar{X}$:1.94 SS: .42489) evli işgörenlerin en fazla anksiyete yaşadığını göstermektedir. İş tatmini değişkenine göre incelendiğinde; sadece genel doyum alt boyutunda farklılık yaşandığı bulgulanmıştır. [t (582) = -3. 971, p=.000] Ortalamalar incelendiğinde ($\bar{X}$:3.06 SS: .83166) en çok bekâr işgörenlerin doyumunu yaşadığı saptanmıştır.

“Pozisyona” göre gerçekleştirilen fark analizleri; yaşanan yaygın anksiyete bozukluğunun farklılık gösterdiğini, [t (582) = 11. 005, p=.000] ve ortalamalar incelendiğinde ($\bar{X}$:2.10 SS: .41038) mavi yakalı çalışanların en çok yaşadığı saptanmıştır. İş tatmini boyutunda da her iki alt boyutta farklılaşma tespit edilmiştir. Bulgular incelendiğinde; içsel doyum [t (582) = -27. 491, p=.000] ve beyaz yakalı işgörenlerin en çok yaşadığı doyum olduğu tespit edilmiştir ($\bar{X}$:3.30 SS: .82963). Dışsal doyum boyutuna göre; [t (582) = -27.491, p=.000] farklılık tespit edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde dışsal doyum alt boyutlu yaşanan iş tatmininin en çok beyaz yakalı işgörenler olduğu saptanmıştır ($\bar{X}$:3.36 SS: .46687).

“Yaşa” yönelik gerçekleştirilen fark analizlere göre, değişkenlerin farklılaştığı saptanmıştır. Anova testi sonucuna göre yaşanan yaygın anksiyete bozukluğu [$F_{4,577} = 54.874$, p= .000] ile farklılık tespit edilmiştir. Ortalamalara göre; ($\bar{X}$: 2.32 SS: 1.76) en fazla 56+ yaş arası işgörenlerin en az ise ($\bar{X}$: 1.48

SS: .273) 18-25 yaş işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. İş tatmini değişkeninin alt boyutlarına göre; içsel doyum ile [$F_{3,578} = 152.050, p = .000$] farklılık tespit edilmiştir. Ortalamalara göre; ($\bar{X}$: 3.51 SS: .739) en fazla 26-35 yaş arası işgörenlerin en az ise ($\bar{X}$: 2.00 SS: .360) 36-45 yaş işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. Dışsal alt boyut incelendiğinde de farklılık tespit edilmiştir [$F_{4,577} = 80.436, p = .000$]. Ortalamalara göre; ($\bar{X}$: 3.40 SS: .435) en fazla 36-45 yaş arası işgörenlerin en az ise ($\bar{X}$: 1.94 SS: .752) 56+ yaş işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. Genel doyum alt boyutuna göre de farklılık saptanmıştır [$F_{4,577} = 91.297, p = .000$]. Ortalamalar incelendiğinde; ($\bar{X}$: 3.34 SS: .620) en fazla 26-35 yaş arası işgörenlerin en az ise ($\bar{X}$: 2.03 SS: .608) 56+ yaş işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır.

“Eğitim” durumuna yönelik gerçekleştirilen fark analizlerine göre, değişkenlerin farklılaştığı saptanmıştır. Anova testi sonucuna göre yaşanan yaygın anksiyete bozukluğu [$F_{4,577} = 91,686, p = .000$] ile farklılık tespit edilmiştir. Ortalamalara göre; ($\bar{X}$:1.63 SS:215) en az lise derecesine sahip, en fazla ($\bar{X}$:2.47 SS: .135) önlisans eğitim seviyesi işgörenlerin yaygın anksiyete bozukluğu yaşadığı saptanmıştır. İçsel doyum alt boyutunda da farklılık tespit edilmiştir [$F_{3,578} = 142. 403, p = .000$] Ortalamalara göre; ($\bar{X}$:1.88 SS: 282) en az ön lisans derecesine sahip, en fazla ($\bar{X}$: 3.38 SS: .893) lisans üstü eğitim seviyesi işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. Dışsal doyum alt boyutunda da farklılık tespit edilmiştir [$F_{3,578} = 257. 636, p = .000$] Ortalamalara göre; ($\bar{X}$:1.66 SS: 474) en az ön lisans derecesine sahip, en fazla ($\bar{X}$: 3.43 SS: .483) lisans eğitim seviyesi işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır.

“Toplam Kıdem” durumuna yönelik gerçekleştirilen fark analizlerine göre, değişkenlerin farklılaştığı saptanmıştır. Anova testi sonucuna göre yaşanan yaygın anksiyete bozukluğu [$F_{4,577} = 273,042, p = .000$] ile farklılık tespit edilmiştir. Ortalamalara göre; ($\bar{X}$:1.40 SS: .238) en az 1-3 yıl kıdem sahibi, en fazla ($\bar{X}$:2.57 SS: .000) 7-9 ve 10-12 yıl arası kıdem sahibi işgörenlerin yaygın anksiyete bozukluğu yaşadığı saptanmıştır. İçsel doyum alt boyutunda da farklılık tespit edilmiştir [$F_{4,577} = 142. 994, p = .000$] Ortalamalara göre; ($\bar{X}$:3.59 SS: 380) en fazla 4-6 yıl kıdem sahibi, en az ($\bar{X}$: 1.50 SS: .893) 10-12 yıl kıdemi olan işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. Dışsal doyum alt boyutunda da farklılık tespit edilmiştir [$F_{4,577} = 257. 636, p = .000$] ortalamalara göre; ($\bar{X}$:2.00 SS: .000) en az 7-9 yıl, en fazla ($\bar{X}$: 3.63 SS: .438) 4-6 yıl kıdeme sahip işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır.

Çalışmanın H_2 hipotezi; bağımlı ve bağımsız değişkenin farklılaştığının tespitinin ardından, kabul edilmiştir.

4. Tartışma

Yaygın Anksiyete Bozukluğu modern insanın yaşadığı bir sorun olarak kabul edilmektedir. Ayrıca; sıklıkla gözden kaçırılan yani tanı güçlüğü olan ve yeterince bilinilmeyen bir ruhsal bozukluk olarak belirtilmektedir. Halk sağlığı sorunu olarak vurgulanmaktadır. Çünkü; daha çok birinci basamak hekimleri ve psikiyatri dışındaki hekimlere başvurmayı kişiler tercih etmektedir. (Balcıoğlu ve Ünsalver, 2014:115). Bu durumu Ülkemiz özelinde değerlendirdiğimizde normal karşılamaktayız. Etiketlenme ve ötekileşme korkuları bireyleri bu tutumlara itebilmektedir. Anksiyete uzun süredir incelenmekte olan bir psikiyatrik problemdir. “İlk çalışmalar; fizyolojik hastalıkların beraberinde getirmiş olduğu anksiyeteler üzerinde yapılmıştır. 1847 yılında Feuchtersleben fizyolojik hastalıkların sebep olduğu anksiyeteyi ilk kez gözlemlemiştir. Ardından 1866 yılında Morel otonomik sinir sistemindeki değişimlerin duygusal belirtilere yol açtığından söz etmiştir. 1890’lardan itibaren ise anksiyetenin birçok hastalıkla beraber gelişebilen ayrı bir ruhsal hastalık olduğu düşüncesi yaygınlaşmıştır” (Kafes, 2021:189). Konunun güncel olması, daha önce bu konu hakkında örgütsel davranış alanında çalışmaya rastlanmaması bu araştırmayı yapmaya iten sebeptir. Gerçekleştirilen analizler sonucu, yaygın anksiyete bozukluğu yaşayan işgörenlerin iş tatminlerinin azaldığını kanıtlamaktadır. Literatür incelendiğinde DSM-V ile uyumlu sonuç bulgular olduğu görülmektedir. Çünkü huzursuzluk yaşama, kolay yorulma, odaklanmada güçlük, kas gerginliği ve uyku bozukluğu (DSM-5, 2016:28) olan birey işinde yüksek ve nitelikli performans gösteremez bu sebeple iş tatmini azalır. Hünefeld, Gerstenberg ve Hüffmeier, (2020) gerçekleştirdikleri sistematik literatür taramasında, depresyon, kronik yorgunluk ve bir çok psikolojik rahatsızlığın iş doyumunu olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir.(Hünefeld, Gerstenberg ve Hüffmeier, 2020:82). Chitra ve Karunanidhi (2021) çalışmalarında kadın çalışanların, psikolojik sağlıklarının çalışma yaşamına etkisini incelemişlerdir. Çalışmada kadın polis memurlarının dayanıklılığını, iş tatminini ve psikolojik iyi oluşunu arttırmada ve mesleki stresi azaltmada dayanıklılık eğitiminin etkili olduğunu saptamışlardır. Niebuhr, Borle, Börner-

Zobel, Voelter-Mahlknecht, (2022) Almanya çapında gerçekleştirdikleri çalışmalarında stres ve benzeri psikolojiyi zorlayıcı durumların iş doyumunu olumsuz etkilediğini saptamışlardır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine yönelik ilişkinin tespitinden sonra bu ilişkide etkili bağımsız değişkenlerin ayrıntılarına yönelik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bulgular, yaygın anksiyete bozukluğunun iş tatminiyle etkileşiminde içsel doyum alt boyutunun etki gücünün hiç de azımsanmayacak bir gücü olduğu %64.8 saptanmıştır. Yani, iş tatminini etkileyen ve bu etkinin olumsuz ($\beta = -.648$) olduğu saptanmıştır. Literatür incelendiğinde ulaşılabilen çalışmaların bu bulgularla benzer sonuçlara ulaştıkları bilinmektedir. İş tatmininin düşük olması bireylerin psikolojik ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Zencirkıran ve Keser, 2018:120). İkinci alt boyut olan dışsal doyumun bu ilişki ve etkileşimdeki gücü incelendiğinde etki gücünün nispeten daha yüksek olduğu saptanmıştır ($\beta = -.687$). Ayrıca etkisinin negatif olduğu da kanıtlanmıştır. Etki gücü her iki alt boyut için incelendiğinde bu ilişki ve etkileşimde etkisi olabilecek farklı değişkenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmadaki bulgularla benzer uluslararası çalışmalar mevcuttur. Psikolojik sağlığın iş doyumunu etkilediği pek çok çalışmada doğrulanmıştır. Faragher, Cass ve Cooper (2005) meta analiz çalışmalarında; iş doyumunun en güçlü şekilde zihinsel/psikolojik problemlerle ilişkisini saptamış olup; tükenmişlik (düzeltilmiş $r = 0.478$), benlik saygısı ($r = 0.429$), depresyon için daha güçlü ilişkiler bulunduğunu ($r = 0,428$) ve kaygı ($r = 0,420$) subjektif fiziksel hastalık ile korelasyonun daha düşük ($r = 0.287$) olduğu belirtilmiştir. Çalışmada araştırılan hipotezlere etkisi olabilecek değişkenler arasında ilk akla gelen kişilik, işe yüklenen anlam, örgütsel bağlılık, adanmışlık ve benzeri birçok konu olabileceği akıllara gelmektedir. Özellikle kişilik kavramının insan tutum ve davranışlarının vazgeçilmez şekillendiricisi olduğu pek çok çalışmada vurgulanmaktadır. Hatta kişiliğin satın alma davranışları, marka sadakati ve marka tutumlarına ve ilgilenimlerine dahi etkisi pek çok çalışmada incelenmiştir (Alizadehfanaeloo, 2022: 2309; Alizadehfanaeloo, 2022:1262). Bu faktörler dışında kişinin demografik özelliklerinin de bu ilişki ve etkileşimi farklılaştırabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik gerçekleştirilen fark analizleri sonuçlarına göre; Yaygın Anksiyete bozukluğu ve iş tatmini farklılık göstermektedir. Literatür incelendiğinde de benzer sonuçların saptandığı görülmektedir. Cinsiyete göre yaygın anksiyete bozukluğu çalışmanın örneklem grubunda farklılık göstermemektedir. Ancak literatür incelendiğinde, kadınlarda yaşam boyu sıklığının erkeklere göre 2 kat fazla olduğu belirtilmektedir (Konkan, Şenormancı, Güçlü, Aydın ve Sungur, 2013:54). Sonucun farklılık göstermesinin belki de nedeni işgören bireyler arasında tanı almış ve almamış bireylerin birlikte olması ve ağır anksiyete yaşayan bireylerin çalışmada örneklem dışı bırakılmış olması gösterilebilir. Çalışmanın bir diğer değişkeninin de farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İçsel doyumun en çok erkeklerin, dışsal doyumunu da kadınların yaşadığı tespit edilmiştir. Literatüre göre; kadınların iş tatminlerinin erkeklerden yüksek olduğunu vurgulayan çalışmaların daha fazla olduğu belirtilmektedir (Tutar; 2016:62). Ancak ulaşılabilen en güncel yayın olan Elibüyük ve Güney çalışmalarında iş doyumunun farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir (Elibüyük ve Güney, 2020:187) Medeni duruma göre incelendiğinde; yaygın anksiyete bozukluğunu daha fazla evli işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. Kaya ve Özgülner (2015) çalışmayla benzer sonuçlar bulmuşlardır. Doğan vd. (2002) de benzer sonuçları vurgulamaktadır. Yaygın anksiyete bozukluğu üzerine yapılmış tıp çalışmaları da benzer sonuçları vurgulamaktadır. Medeni duruma göre iş tatmini incelendiğinde en çok bekâr işgörenlerin genel doyum yaşadığı tespit edilmiştir. Ülkemizde gerçekleştirilen en güncel çalışma incelendiğinde farklılık tespit edilmediği anlaşılmaktadır (Büyükyılmaz, Vargün ve Uygurtürk, 2019: 35) Yaygın anksiyete bozukluğunu en fazla mavi yakalı işgörenlerin yaşadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca ulaşmaktaki en büyük sebep olarak, ağır koşullarda daha az ücretlere çalışmaları gösterilebilir. Çünkü hayatta yaşadıkları zorluklar, psikolojik durumlarına etki yapabilmekte ve işlerine yükledikleri anlam daha farklı olabilmektedir. Olağan ya da beklenen bir sonuç olarak yorumlamanın yanlış olmayacağı belirtilebilir. Beyaz yakalı işgörenlerin de iş tatminlerinde en fazla doyumunu yaşayan işgörenler olduğunun saptanmasının da beklenen bir sonuç olduğunu vurgulamamın yanlış olmayacağı belirtilebilir. Çünkü beyaz yakalı işgörenlerin mavi yakalı çalışanlara göre daha iyi eğitilmiş, fiziken daha az gayret sarf ettiren işler yapması, yetkinlikleriyle doğru orantılı ücretlerinin daha yüksek olması yaşadıkları doyumunu da etkilemektedir. Daha fazla yönetsel pozisyonlarda çalışıp inisiyatif kullanabilmeleri de etki eden diğer faktörler arasında sıralanabilir. Yaş değişkenine göre yaşanan anksiyetenin literatürle benzer sonuç gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada 56 yaş ve üstü işgörenlerin daha fazla yaygın anksiyete gösterdiği saptanmıştır. Literatür incelendiğinde Konkan ve ark.(2013) çalışmalarında 45 yaş ve üstü yani daha ileri yaşları işaret ettikleri görülmektedir.

İş tatmini değişkeni yaşa göre değerlendirildiğinde yine farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İçsel doyumun en fazla 26-35 yaş arasındaki işgörenler tarafından, dışsal doyumun ise; 36-45 yaş tarafından yaşandığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde; Elibüyük ve Güney'in de 50 yaş ve üstü grubun daha fazla doyum yaşadığını saptadığı görülmektedir. Yine 36-45 yaş diliminde iş tatmininin daha yüksek olduğunu tespit eden güncel çalışmalar mevcuttur (Büyükyılmaz, Vargün ve Uygurtürk, 2019:36). Eğitim durumuna yönelik gerçekleştirilen fark testlerine göre; YAB en fazla önlisans mezunlarının yaşadığı tespit edilmiştir. Tıp alanında gerçekleştirilen araştırmalarda da eğitimsiz kişilerin daha fazla yaşadığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Avustralya'da yapılan bir epidemiyolojik çalışmada, boşanmış veya dul, eğitimsiz ve işsiz kişilerde YAB sıklığının daha yüksek olduğu görülmüştür (Erol, Kılıç, Ulusoy ve ark.,1998:77-94) Doğan ve arkadaşlarının çalışmasında, YAB yaygınlığının, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, aile yapısı ve gelir düzeyinde etkilenmediği, ancak, ailede bir psikiyatrik hastalık öyküsü bulunanlarda bulunmayanlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu belirtilmiştir. Ancak bu çalışmadan farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Yine eğitim durumunun iş tatmini faktörüne göre de farklılaştığı saptanmıştır. İçsel doyumun en fazla lisansüstü eğitim derecesine sahip, dışsal doyumun da lisans eğitim derecesine sahip işgörenlerin yaşadığı saptanmıştır. Yaygın anksiyete bozukluğunun daha fazla ileri yaşlarda yaşandığı bilgisiyyle bağlantılı olarak, kıdem artışı ile de yaşanan YAB'nun arttığı saptanmıştır. Literatürle benzer bir sonuca ulaşılmıştır. İş tatmini açısından değerlendirildiğinde; içsel doyumun daha az kıdeme sahip işgörenler tarafından yaşandığı (4-6 yıl) ve en az da kıdemi nispeten fazla olan (10-12 yıl) işgörenlerin içsel doyum yaşadığı saptanmıştır. Literatür incelendiğinde benzer çalışmalara ulaşmanın mümkün olduğu ancak ulaşılabilen en güncel araştırmaya göre; kıdemi fazla olan işgörenlerin, iş ortamına uyum sağlamış olması ve beklentilerinin zamanla giderilmiş olması iş tatminlerini yükseltmektedir. Kıdemi az genç işgörenlerin ise; tecrübesizlik, henüz uzmanlaşmama, beklentilerin yüksek olması iş tatmini düzeylerini düşürmektedir (Elibüyük ve Güney, 2020:189). Bu araştırmadan farklı sonuca ulaşıldığı anlaşılmaktadır.

Araştırma sonucunda literatürle benzer ve farklılaşan sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgulanan farklılıkların işgörenlerin yaşadığı ve kolay olmayan ruhsal süreçten etkilendiği yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır. Aynı zamanda örneklem grubunun farklı olması, uygulanan ölçeklerin kendini değerlendirme ölçeği olması da farklılıklara neden olabilmektedir. Ayrıca bağımlı ve bağımsız değişkenlerin aynı olduğu bir çalışmaya ulaşamaması da karşılaştırma yapabilmeye kısır kalabilmeyi yaratmıştır. Ancak tıp alanında çok boyutlu şekilde konunun irdelenmesinden yola çıkılarak yorumlamalar yapılmaya gayret edilmiştir. Elde edilen bulguların bu örneklem grubu adına doğru kabul edilebilir ve genellenebilir olduğu göz önünde bulundurularak yorumlamalar gerçekleştirilmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın amacı doğrultusunda geliştirilen hipotezlerin sınanmasına yönelik korelasyon ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişki ve etkileşim tespit edilmiştir. Birinci hipoteze yönelik sonucun yaygın anksiyete bozukluğu yaşayan işgörenlerin iş tatminlerinin düşeceği varsayımını doğruladığı kabul edilmiştir. Yani; bağımlı ve bağımsız değişken birbirleriyle ilişkilidir. Bu ilişkinin yönü ve şiddeti incelendiğinde de orta ve mükemmel ayrıca negatif yönlü olduğu da kanıtlanmıştır. Ayrıntıları incelendiğinde de yaygın anksiyete bozukluğu ile içsel doyum ($r = -.648, p < 0.01$) değişkeni arasında negatif yönlü, iyi ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Dışsal doyum ($r = -.687, p < 0.01$) ile arasındaki ilişki incelendiğinde de negatif yönlü, iyi ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. İş tatmini ile ilişkisinin daha iyi yorumlanması adına içsel ve dışsal doyum boyutlarının birlikte ele alındığı genel doyum ile ilişkisinin de yorumlanabilmesi adına korelasyon analizinde bu boyutta eklenmiştir. Bulgular incelendiğinde yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) ile genel doyum ($r = -.749, p < 0.01$) arasında da negatif yönlü, anlamlı mükemmel yakın ilişki saptanmıştır. Özetle; yaşanan ruhsal sıkıntı işgörenlerin çalışma yaşamında da doyumlarını düşürmektedir. Doyumun yani iş tatmininin düştüğü saptandıktan sonra hangi alt boyut kaynaklı tatminsizlik yaşanmaktadır sorusuna yönelik geliştirilen ikinci hipotez için analizler gerçekleştirilmiştir. Bulgular; yaygın anksiyete bozukluğunun dışsal doyum alt boyutunu % 68.7 oranında etkileme gücüne sahip olduğunu göstermektedir. İçsel doyum ise % 64.8 olarak tespit edilmiştir. Bu etkileşimin negatif yönlü olduğu da saptanmıştır. Etki güçleri değerlendirildiğinde olası başka faktörlerin de bu ilişki ve etkileşimde etkisinin olduğu belirtilebilmektedir. Son hipoteze yönelik de demografik değişkenlere yönelik fark analizleri gerçekleştirilmiştir. Yaygın anksiyete bozukluğunun cinsiyete göre farklılık

göstermediği saptanmıştır. Ancak; Yaygın Aksiyete Bozukluğunu en fazla evli, mavi yakalı, 56 ve üstü yani nispeten ileri yaşlı, 10-12 yıl kıdeme sahip, yani; kıdemi fazla, eğitim seviyesi nispeten düşük – önlisans mezunu- işgörenlerin yaşadığı tespit edilmiştir. İş tatminine yönelik bulgular; içsel doyum alt boyutunda erkek, beyaz yakalı ve yüksek lisans mezunu, 26-35 yaş –nispeten genç- 4-6 yıl kıdeme sahip, yani kıdemi az ve genç işgörenlerin yaşadığı bir doyum olarak tespit edilmiştir. Dışsal doyum incelendiğinde; kadın, beyaz yakalı, lisans mezunu ve kıdemi az (4-6 yıl) ve 36-45 yaş diliminde temsil edilen işgörenlerin yaşadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; literatür ile uyumlu sonuçlara ulaşılmıştır. İşgörenlerin ruhsal sağlıklarının çalışma hayatına yansıdığı bu çalışmayla bir kez daha kanıtlanmıştır. Bireysel olumsuz ruh hallerinin, yaşanan ruhsal sorunların ya da hastalıkların olağan kabul edilip, bu işgörenlerin çalışma yaşamında nasıl etkili ve verimli şekilde çalışıp ya da çalıştırılacağı sorusuna odaklanılmalıdır. Bu çalışma psikiyatrik sorunları olan bireylere dikkat çekmek ve farkındalık yaratmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. İşgörenlerin psikiyatrik problemler yaşanması olağan ve hayattan kopmamalarını sağlamak ise elzemdir. Bu noktada hekimlerin etkin tedavi ve psikoterapi süreçleri öncelikli olmak kaydıyla insan kaynakları departmanlarına da önemli rol düşmektedir. İşgörenlerin yaşayabilmesi olası depresyon, anksiyete bozukluklarında kişileri ötekileştirmeden, etiketletmeden, gerekli tanı ve tedaviye başvurmalarını teşvik etmek, tedavilerini sürdürdüklerini takip etmek en önemli hususlardandır. Tedavi sürecinde çalışma yaşamından uzaklaşmamalarını sağlamak belki de en önemli noktadır. Çünkü yetişmiş işgücü olmaları, aktif çalışma hayatından izole olmaları en büyük israf olarak kabul edilebilir. Bu hususta; yaşanan ruhsal sıkıntının bir period olduğu kabul edilip, kişi normal rutinine dönene kadar yaşanan performans düşüklüğü olağan kabul edilmelidir. Bu süreçte rotasyon ile oluşabilecek iş kazalarından ve motivasyon düşüklüklerinden en az olumsuzlukla çıkılabilir. İş tasarımı yöntemleriyle süreç daha etkili ve verimli yönetilmiş olacaktır. Bu süreçte işgörenin iş hayatından uzak kalmaması personel devir oranlarında artışa, işten ayrılma niyetine ve işten ayrılmalara olumlu yansıtacaktır. Dönemsel performans düşüklüklerinin olağan kabul edilmesi, uzun vadede daha büyük kazanımlara dönüşecektir.

KAYNAKÇA

- Alizadehfanaeloo, P. (2022). Çevrimiçi Yiyecek İçecek Platformları İçin Marka İlgileniminin, Kişisel ve Kurumsal Güvenin Tüketici İzni Üzerindeki Etkisi: Tüketicilerin Dışa Dönüklük Kişilik Özelliklerinin Düzenleyici Rolü, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (3), 2309-2324.
- Alizadehfanaeloo, P. (2022). Marka İlgileniminin, Tutumun ve Sadakatin Marka Kullanım Niyeti Üzerindeki Etkisi: Tüketicilerin Yeniliklere Açıklık Kişilik Özelliklerinin Düzenleyici Rolü (Çevrimiçi Yiyecek İçecek Platformları Örneği). *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1262-1281.
- Aşkun Çelik, D., ve Telman, N. (2013). Endüstri/örgüt psikolojisi alanında kullanılan ölçekler el kitabı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aytaç, S., Dursun, S. Ve Yıldız Bağdoğan, S. (2020) Psikolojiye Giriş. Bursa: Dora Basım-Yayın Dağ.
- Balcıoğlu, İ. ve Ünsalver, B. (2014). Yaygın Anksiyete Bozukluğu: Epidemiyoloji, Prognoz ve Farmakolojik Olmayan Tedaviler. *Cerrahpaşa Tıp Dergisi*, 37 (3) , 115-120.
- Baron, R.M., and Kenny, D.A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. USA, *Journal of Personality and Social Psychology*, 1173- 1182.
- Büyükyılmaz, O. , Vargün, H. ve Uygurtürk, H. (2019). Analysis of Occupational Commitment and Job Satisfaction of Accounting Professionals in Terms of Demographic Factors. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 12 (1) , 27-42.
- Chitra, T. ve Karunanidhi, S. (2021). The Impact of Resilience Training on Occupational Stress, Resilience, Job Satisfaction, and Psychological Well-being of Female Police Officers. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 36:8–23.
- Elibüyük, N. & Güney, S. (2020). Çalışanların iş tatmini düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 15 (58) , 171-192

- Faragher E.B., Cass, M. ve Cooper, C.L. (2005) The relationship between job satisfaction and health: a meta-analysis *Occupational and Environmental Medicine* 62:105-112.
- Güleç, C. (2009) *Psikiyatrinin ABC'si*, İstanbul: Say Yayınları.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Hünefeld, L., Gerstenberg, S., ve Hüffmeier, J. (2020) Job satisfaction and mental health of temporary agency workers in Europe: a systematic review and research agenda, *Work & Stress*, 34:1, 82-110.
- Kaya, M. ve Özgülner, N. (2015). Mevsimlik (gezici/geçici) tarım işçilerinin iki yerleşim birimindeki yaşam koşulları ve sağlık durumlarına niteliksel bakış. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 13(2), 115-126.
- Koroğlu, E. (2016) *Kolay DSM-5* Ankara: HBY Basım Yayın.
- Konkan, R., Şenormancı, Ö., Güçlü, O., Aydın, E., ve Sungur, M. Z. (2013). Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7 (YAB-7) Testi Türkçe Uyarlaması, Geçerlik ve Güvenirliği. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 50(1).
- Kessler RC, DuPont RL, Berglund P and Wittchen HU.(1999) Impairment in Pure and Comorbid Generalized Anxiety Disorder and Major Depression at 12 Months in Two National Surveys. *Am J Psychiatry*, pp.156:1915-1923.
- Kılıç C. Türkiye Ruh Sağlığı Profili-Erişkin nüfusta ruhsal hastalıkların yaygınlığı, ilişkili faktörler, yeti yitimi ve ruh sağlığı hizmeti kullanımını sonuçları. (1998) Hazırlayanlar. Erol N, Kılıç C, Ulusoy M ve ark. Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu'nda. Ankara, TC Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 77-94.
- Tabachnick, B., G. and Fidell, L., S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*. Çev. Ed: Mustafa Baloğlu. Ankara: Nobel Yayıncılık- Pearson.
- Tükel, R. (2009) "Psikiyatri", *Anksiyete Bozuklukları*, Ed: Kulaksızoğlu, B.I., Tükel, R., Üçok, A., Yargıç, İ. ve Yazıcı, O., İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi.
- Kafes, A. Y. (2021). Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları Üzerine Bir Bakış. *Humanistic Perspective* ,3 (1) , 186-194.
- Koroğlu, E. (2016) *Kolay DSM-5 DSM-5'i Kavrama ve Uygulama Kılavuzu*, Ankara; HYB Basım Yayın.
- Niebuhr, F.; Borle, P.; Börner-Zobel, F.; Voelter-Mahlknecht, S. (2022) Healthy and Happy Working from Home? Effects of Working from Home on Employee Health and Job Satisfaction. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 19, 1122.
- Özdayı, N. (1991). Liselerde görev yapan öğretmenlerin eğitim ortamlarının iş tatmini ve verimlilik açısından değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 237-251.
- Özmen E. (2002) *Anksiyete Bozuklukları Epidemiyolojisi*. Psikiyatrik Epidemiyoloji'de. Ed. Doğan O., Ege Psikiyatri Yayınları İzmir, s.49-58.
- Spitzer RL, Kroenke K, Williams JB and Löwe B. A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7. *Arch Intern Med* 2006; 166:1092- 1097.
- Weiss, D.J., Dawis, R.V. England, G. W. and Lofquist, L. H. (1967). *Manual for the Minnesota Satisfaction Questionnaire*. Vol. 22, *Minnesota Studies in Vocational Rehabilitation*, Minneapolis: University of Minnesota, Industrial Relations Center.
- Zencirkıran, M. ve Keser, A. (2018) *Örgütsel Davranış*, Bursa: Dora Yayıncılık.

Araştırma Makalesi

Yaygın Anksiyete Bozukluğunun İş Tatminine Etkisi

The Effect of Common Anxiety Disorder on Job Satisfaction

Özge TURHAN

Dr.Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi

Uygulamalı Bilimler Fakültesi / Elektronik Ticaret ve Yönetimi

oturhan@gelisim.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-5072-2712>

Extended Abstract

We begin by briefly reviewing the literature on the *Generalized Anxiety Disorder*, and Job Satisfaction. Thereafter; we tested our model which is the last part of our study, includes the research chapter.

It is known that anxiety is difficult to define and its importance in terms of public health. For this reason, it is so valuable to examine its effect on working life. This study was designed to determine this effect.

In this study, a type of anxiety, which is thought to have the most effect on productivity in working life, is discussed. The aim of this study; to determine the effect of generalized anxiety disorder on job satisfaction. The research was carried out through a sample group consisting of blue and white collar workers. Employees who volunteer to work work in different sectors and different companies. TUIK data for the determination of the universe of the study were examined. According to the 2022 Istanbul "labor market analysis" report, data were compiled for 29,771 enterprises in our province within the scope of the 2022 Labor Market Research. These enterprises are enterprises with 20 or more employees and a total of 17 sectors 2 are included in the scope of the research. In the province of Istanbul, the total number of employees for enterprises with 20+ employment was determined as 3,057,458. On the basis of gender, 2,026,405 employees consist of men and 1,031,054 employees are women. Considering this report on working life, data were collected from the service and retail sectors. In order to decide how large the sample size should be, the view that the acceptable sample size table can be used has been adopted. The sample group was reached by the convenience sampling method. During the data collection phase, the data for the independent variable of the study were obtained by means of the "Generalized Anxiety Disorder Scale" (GAD-7). The Anxiety Scale (GAD-7) was developed by Spitzer, Kroenke and Löwe in accordance with the DSM-IV-TR criteria. The adaptation of this scale to Turkish, its validity and reliability study was carried out by Konkan, Şenormancı, Güçlü, Aydın and Sungur. Measurements for the dependent variable of the study, "Job Satisfaction", were provided by the "Minnesota Job Satisfaction scale." The scale was chosen because it is the most common job satisfaction scale. Original scale; it was developed by Weiss et al". Its Turkish adaptation was carried out by Özdayı (Özdayı, 1991: 237-251). In addition, demographic variables were included in the data collection tool. Among these variables; There are expressions for determining gender, age, education level. Data were collected from 610 volunteers. Analyzes were applied to 582 valid questionnaires. The hypotheses were validated through correlation and regression analyses.

Before proceeding to the analysis of the data for the research, a group of tests were conducted for the reliability and validity of the scales.

Generalized Anxiety Disorder (GAD-7) scale; [KMO=.869; $X^2(21) = 3169.995$, $p < 0.001$]. Since the result of the Bartlett Sphericity test for the data group was found to be $p < 0.001$, it was determined that there was a significant relationship between the expressions of the scale. After the KMO suitability test, factor analysis was performed. The cumulative variance of the Generalized Anxiety Disorder (GAD-7) scale was 65,337 and consisted of a single sub-dimension. A Cronbach's Alpha value of 0.70 and above is considered reliable. The value of the Generalized Anxiety Disorder scale used in the study was determined as .905. The reliability of the scale was checked through the analyzes performed.

Job satisfaction scale [KMO= .610; $X^2(55) = 7481.309$, $p < 0.001$]. Since the Bartlett test of sphericity was found to be $p < 0.001$, a significant relationship was found between the expressions of the scale. According to the factor analysis performed after the suitability test, it was determined that the cumulative variance of the job satisfaction scale consisted of 72.338 and 2 sub-dimensions. Since the Cronbach's Alpha value of the scale was .912 in the study, it was also determined that the scale was reliable. By means of the analyzes carried out, both scales were found to be valid and reliable accepted. After these suitability tests, tests for the hypotheses developed for the purpose of the research were carried out. Correlation and regression analyzes were performed to confirm the hypotheses. Normality test was applied on the basis of sub-dimensions. Generalized Anxiety Disorder [0.33, -1.347], Intrinsic satisfaction [134, -1.394], Extrinsic satisfaction [-.717, -.149], general satisfaction [-.378, -.870]. When the skewness and kurtosis values are examined, it has been determined that the normal distribution condition is met and the analyzes can be performed through parametric tests. Standard z-scores were used to reduce the multicollinearity problem” (Baron and Kenny, 1986: 1173-1182).

According to the correlation analysis performed for the dependent and independent variables of the study; it was determined that there was a significant relationship between the two variables. This relationship was found to be negative and middle level. In other words, it has been determined that Generalized Anxiety Disorder reduces job satisfaction. In this interaction, it was determined that the effect power of generalized anxiety disorder on external satisfaction was 68.7% and it affected internal satisfaction by 64.8%. In other words, it has been determined that Generalized Anxiety Disorder reduces job satisfaction. In addition, according to the difference analysis; it has been determined that GAD affects mostly married, blue-collar, senior, older and less educated workers. When job satisfaction is examined; it has been determined that internal satisfaction is experienced by male, white-collar, young, educated (graduate) employees with low seniority, and external satisfaction is experienced by female, white-collar, low-level, middle-aged employees. The fact that it is a subject that has not been researched in the field of organizational behavior before makes the study unique. Examining the effect of mental state on working life enables to bring new findings to the literature.

This study was carried out to draw attention to individuals with psychiatric problems and to raise awareness. It is normal for employees to experience psychiatric problems and it is essential to ensure that they do not break away from life. At this point, human resources departments also play an important role, provided that physicians' effective treatment and psychotherapy processes are prioritized. Encouraging the employees to apply for the necessary diagnosis and treatment without marginalizing or labeling them in cases of depression and anxiety disorders, and monitoring their continued treatment are among the most important issues. Perhaps the most important point is to ensure that they do not stay away from working life during the treatment process. In this process, occupational accidents and low motivation that may occur with rotation can be avoided with the least negativity. With job design methods, the process will be managed more effectively and efficiently.